

Као свако дете, радовала сам се мају, месецу са највише боја и животних нагона. Све велике светске револуције, чини се, догодиле су се у мају, или су бар припремане у његовом наручју, јер је Ерос тада толико јак да потискује сваки страх, чак и од смрти.

Наша кућа у тадашњем Булевару револуције, а данас поново Булевару краља Александра у Београду била је препуна брадатих људи, дима и конспирације која је отежавала ваздух. Осећао се фанатични занос. Данас ми кроз свест пролазе ликови тога времена: заборављени Влада Мијановић, наочит Херцеговац звани Влада Револуција, кога је полиција стално претресала, улази у кућу пун револуционарних тајни. Старија сестра, окружена пријатељима са факултета, спрема се да у дворишту Капетан Мишиног здања одржи говор. Десанка Максимовић и мајка договарају се како да пођу пред студенте и читају им, забринуте због издатог наређења да се, ако затреба, у студенте и пуца јер су превршили сваку меру. Зора Миндеровић одлази у затвор да би била са сином. Професори филозофије су избачени с факултета. Најзад, дете, које сам била, преклињем сестру да ме води са собом јер хоћу да будем са “великима”...

“О јагодама и крви”

Много је воде под мостовима протекло од те давне 1968. године која је побунила читав свет. Нема човека кога тога маја нису слуђивали хормони помешани са жељом да се свет на брзину промени. Иако све велике идеје и акције почну као револуције, а заврше као догме, студенти свих земаља учинили су нешто што је данас готово немогуће: изашли су сви, у свим земљама, у истом тренутку на улице.

Почело је у Француској. У земљи Кловиса, Капета и антипапизма, Луја 14., Јованке Орлеанке, Комуне, Револуције, терора, гиљотинираног Луја 16., контрареволуције, Фронде... и најзад, маја '68. Прво се затресао Латински квартал на левој обали Сене, а затим су се све непоплочане калдрме света претвориле у хиподром каменица намењених снагама реда. Било је свега. И качкета Че Геваре и мистике боливијских

шума, и левог корака Мајаковског, и пуцња са Ауроре, и наивног студентског романтизма, и радничке буне, и сиротиње која се усправила, и искрене вере у правду и праведнији свет, и размажене деце богатих технократа који су желели да изгледају као “угрожени”, цепајући и хабајући намерно своја скупа одела, и искрене солидарности, и “кавијар левице”, и десничара симпатизера, и француских монархиста који су саосећајно гледали младу буну, и бескрајно много наивности.

Знамо како се завршило и каква су сећања таласи пубертетских дахтања у свету издубили. Учврстили су младост у свим земљама света, дали јој илузију да се бори за исту ствар, с ону страну блоковских жица. Али оно што не знамо то је био *почетак и узрок*. Не знамо мистерију зрелог и много мање лиричног доба које сумња и тражи доказе, кријући лице свих контрареволуција.

Почело је све само годину дана раније у Монреалу

Ево шта је моме супругу, Французу, из прве руке испричао добар пријатељ, покојни Филип Росијон, учесник, организатор, најближи сведок и конспиратор тога времена, припадник француске групе паралелне дипломатије *Patrie et Progres* (Отаџбина и развој):

Председник Шарл де Гол долази у посету угњетеном акадијском народу (француског и сељачког порекла) у Квебеку, коме федералне власти упорно гуше слободу говора и писма, десет пута суптилније него данас у Републици Српској. Али људима је све теже. У Квебек стиже велики француски вођа отпора из Другог светског рата, и пре федералних власти он виђа прво француску дијаспору. Де Гол намерно у лимузини пролази “авенијом краља”, где га народ одушевљено дочекује и спонтано кличе: “Живео краљ!” Знао је тај народ да Капета у Француској одавно нема, знали су да је Де Гол републиканац, али он је просто био толико велики да је то било архетипско клицање величини. Генерал отпоздравља машући и стојећи у свом отвореном аутомобилу, застаје и држи говоре, диже у свом маниру вертикално обе руке, не скидајући једноставну војничку униформу. Француски (акадијски народ) је у трансу. Де Голова посета је тријумф.

Француска војна служба поставља микрофон

А онда долази оно најважније. Француска званична дипломатија предвидела је да се генерал у Монреалу обрати политичарима и представницима власти у једном кругу делегираних који га чекају у сали градске општине, а да касније одржи конференцију за штампу. Маса народа кличе око здања где се све ово одвија, и не знајући да ће у том тренутку одиграти историјску улогу. Тада на снагу ступају француске службе у садејству са самим генералом, док званична дипломатија не зна шта се догађа. И француски амбасадор у Канади касније ће се наћи у чуду. Француски ZDEK (SDECE, Service de Documentation Exterieur et de Contre / Espionage) почиње своје дејство. Митеран ће касније ову службу, којој је очигледно, као француски патриота и дипломата, припадао и Филип Росијон, претворити у чувену, до данас постојећу војну службу (DGSE).

Микрофон преко кога је генерал Де Гол требало да се по жељи федералних власти обрати само политичарима служба на брзину демонтира и поставља са друге стране, на прозор где чека маса француског народа из Квебека. Генералу дискретно прилазе и показују му где ће одржати говор. Неће се обраћати канадским политичарима, обратиће се директно француском народу. Све се одвија муњевитом брзином. Де Гол је у садејству са службом, али ни он тачно не зна шта су припремили. Зна једино да је за добро француског народа. Окреће се, полази за њима, историја је иреверзибилна. А онда на прозору, под овацијама масе Француза, држи свој чувени говор, који нико није очекивао. Била је то за оно време у англосаксонском окружењу права револуција. Народ га води у говору и он га, у ствари, само следи. То ће и признати када су му канадске федералне власти замериле што је “сепаратистички” викнуо: “Живео слободни Квебек!” Де Гол ће у свом шаљивом и луцидном тону касније рећи: “Ја сам викнуо: Живео Квебек! Затим сам викнуо: Живела слобода! Али народ, мој народ је хтео још и још... И природно је било да као треће викнем спој: Живео слободни Квебек!” Френетична маса француског незадовољног народа носила је генерала такорећи на рукама. Говор је као никада пре потресао дипломатске односе између англосаксонских власти и француског државника, који им је и дотле био главни трн у оку, поготово после 1966, када је Француску храбро повукао из НАТО пакта. Чувена Де Голова реченица “Американци контролишу НАТО и читав свет, али ко контролише њих?” биће добро упамћена.

Де Гол се држи јуначки све до повратка у Француску. Шали се са новинарима и на све провокације одговара кроз досетке. Али од тога дана све се мења. Англосаксонска штампа почиње страшну кампању против њега, у чему не заостају ни њени заступници у Француској. Де Гол је проглашен сенилним и старим, исмеван је, долази наредба да се он руши.

Англосаксонски инструктори будућих “отпораша”

И тако почиње. После чувеног говора у Квебеку 1967. године стара технологија нових “отпораша”, вођена из америчких центара моћи, добиће задатак да сруши легендарног Де Гола. Како? Методе су старе и давно опробане. Побуниће незадовољне “младе левичаре”, искористиће њихов занос, незадовољне раднике, њихову наивну веру и чистоту, али пре свега њихове године. Иницираће демонстрације, које ће се затим ширити као вулкан. Направиће хаос у Француској, паралисати све и играти на карту давног демократског генераловог обећања да ће се сам повући када га народ више не буде хтео. Де Гола су рушили они који су знали да је човек од речи.

Бука историје и зеленог маја дошла је и прошла

Млади људи готово свих земаља, у револуционарном заносу и цинизму режисера, након буне остали су вешто преварени. Како у свету, тако и код нас. Влада Мијановић, чувени Влада Револуција, вратио се ових дана у рањену Србију из Америке, која га је те 1968. величала. У Де Головој Француској он би можда имао почести или националну пензију, а из неолибералне Америке дошао је у позним годинама без посла, без пензије, без зелене карте, и без социјалног осигурања.

Постреволуционарне жртве Јана Палаха више нема. ЦИА је у Прагу одмах основала тзв. Радио слободна Европа. На том радију је вероватно било слободних људи, али оснивач није био међу њима. Велики генерал је у Паризу свечано одржао реч и повукао се, оставши тако заувек у сећању Француза као човек од обећања. Његове видовите, храбре и шаљиве речи, које више нико после њега није смео да изговори, данас са сетом чују Французи: “ Не мислите ваљда да ћу у својој седамдесетој години почињати каријеру диктатора ?”

Много тога се десило у мају. И Јованка Орлеанка је осуђена у мају. Де Гол је разумео тај зелени мај јер је схватао да ће једнога дана читава Француска поново разумети читаву историју. И није се преварио.

Сета и покајање

Ове далеке 2008. године француска телевизија показала је неке од водећих, већ избораних “шездесетосмаша”. Не оне који су се за трен историјског опортунизма од троцкиста до маоиста преврнули у окореле макрокапиталистичке неолиберале и запослили у нафтним америчким компанијама, и који данас оправдавају све америчке војно-индустријске ратове, већ оне који су имали веру и идеје. Питала их је шта данас мисле о зеленом мају. “Све је било наивно и романтично, али отишао је погрешан човек”, одговорили су . “Рушили смо погрешног човека, јединог човека који нас је извео из хаоса и корупције Четврте Републике”... “Желели смо правду, али нисмо схватили да је управо генерал, својим односом према Америци и њеним ратовима, био прави претеча данашњег антиглобализма”... “Тек данас, када нас Саркози враћа у НАТО пакт, видимо величину генерала Де Гола”... “Штета је што деколонизација није учињена онако како је он саветовао”... “У поређењу са оним што данас чини америчка војска, ми смо били само мала деца која нису разумевала суштину светског цинизма” ... И тако редом, признања и сета. Париз је и данас град у коме се све може рећи.

Историја је ипак била ироничне судбине. Шездесетосмаша Анри Левија, Глуксмана, Брукнера, Кона Бендита и сличних сви антиглобалисти света одричу се као проатлантских људи и апологета великих “превентивних“, економских ратова. Насупрот њима, генерал Шарл Де Гол остао је у памћењу Француза, који га и данас стављају на прво место, па тек затим Франсоа Митерана.

Као и сви видовити људи, како је сам волео да каже “људи великих олуја, а не слабих потока”, писац *Оштрице мача* (што би сви српски политичари требало да прочитају), Де Гол се ни у чему није преварио. Рекао је да ће се Русија опоравити и изаћи из “совјетизма”, јер је веровао да Европе без ње не може бити. Да ће Кина преузети једну од најважнијих улога. Предвидео је набујале ратове САД и нужну борбу против њих. Једино није био предвидео да ће српски народ, за који је говорио да на Тријумфалној капији мора да предводи антифашисте и из Првог и из Другог светског рата, бити бомбардован. Осетио је и да ће доћи време када класичан формални сукоб “лево-десно” више неће бити толико значајан, јер ће ка слободним људима и антиглобалистима поћи и једни и други. Њему зато није ни сметало да криптокомунисту Малроа узме у своју владу. Тзв. социјални деголизам била је водећа доктрина шездесетих година у Француској. Највећу банку коју је Де Гол национализовао Митеран ће касније приватизовати. ..

Најзад, знао је и схватио генерал зелени мај 1968.

Зато овој личности због које се све то и догодило (“ Нисам овде да инаугуришем хризантеме, него да стварам историју”, говорио је Де Гол), у хронологији и сведочанствима која су од тада написана, у мају 2008. године, грешке и судбину историје треба поштено признати.

А нас, који смо толике године провели у Паризу, у Латинском кварту, само нека каменица случајно испала из забетонираног, поплочаног тротоара данашњег слепљеног конформизма, подсети на младог човека који испадне из целине историјског хода да би се у њега затим неумитно вратио. “На судбину наилазимо оним путевима које смо ужурбано изабрали да бисмо јој утекли”, написао је Лафонтен.